

# SERVICIILE ÎN ECONOMIA RURALĂ, BAZATĂ PE INOVAȚIE ȘI CUNOAȘTERE, ÎN ROMÂNIA

(The services in the rural economy based on innovation and knowledge in Romania)

**Prof. univ. dr. Victor Manole**

Academia de Studii Economice din București  
victor.manole@eam.ase.ro

**Conf. univ. dr. Nicolae Istudor**

Academia de Studii Economice din București  
nistudor@eam.ase.ro

**Conf. univ. dr. Dan Boboc**

Academia de Studii Economice din București  
danboboc@metro.ro

## Rezumat

În zilele noastre, realitatea economică din țările dezvoltate arată că cele mai importante și mai eficiente investiții sunt cele legate de inteligență, de stimularea creativității și de cunoștințe. Orientarea investițiilor către aceste trei direcții a condus la crearea a ceea ce literatura de specialitate numește „noua economie” sau „economia bazată pe cunoștințe”, și a avut ca rezultat o societate așezată pe inovații, informații și cunoștințe. Noua economie se sprijină pe domenii precum: tehnologii bazate pe micro-electronică și informatică, tehnologii biologice, tehnologii genetice, revoluția verde (ecologică), tehnici nucleare, navigarea în spațiu, bio-energie etc. Conform orientărilor stabilite prin Strategia Lisabona, la nivelul politicilor Uniunii Europene, știința și tehnologia sunt considerate instrumente cheie pentru viitorul european. Rolul esențial al cercetării științifice și al dezvoltării tehnologice în creșterea competitivității economiilor europene a fost subliniat prin Comunicatul Comisiei Europene, „More Research and Innovation - Investing for Growth and Employment”, din octombrie 2005. Pentru România, necesitatea de a impulsiona creșterea competitivității economice, în speță în domeniul agroalimentar și al economiei rurale, pentru perioada 2007-2013, care reprezintă prima etapă a procesului post-aderare, impune ca cerință esențială reducerea decalajelor tehnologice care o separă de celelalte state membre ale Uniunii Europene, precum și realizarea unui mediu economic capabil să asimileze și să dezvolte domenii de înaltă tehnologie și să se adapteze schimbărilor tot mai dinamice generate de globalizare și de economia bazată pe cunoaștere. La realizarea obiectivelor de mai sus, un rol important îl joacă serviciile din sectorul agroalimentar și al economiei rurale, fără de care nu pot fi valorificate rezultatele investițiilor efectuate în agricultură, industrie alimentară și dezvoltarea rurală.

**Cuvinte cheie** ● Dezvoltare rurală ● Mediul rural ● Servicii ● Inovație ● Economie bazată pe cunoaștere ● Economie rurală ● Competitivitate ● Concurență.

## Abstract

Nowadays, economical reality in developed countries shows that the most important and efficient investments are those related to intelligence, stimulating creativity and knowledge. Investments orientation to these three directions guided to the creation of what literature of specialty calls „new economy” or „economy based on knowledge” and, as a result, to the society based on innovations, information and knowledge. The new economy is based on the favorite domains such as: technologies based on micro-electronic and informatics, biological technologies, genetics technologies, green revolution, nuclear techniques, space navigation, bio-energy etc. Accordingly to the guidelines established through the Lisbon Strategy, at European Union politics level, science and technology are considered as being key instruments for the European future. The essential role of the scientific research and technological development in raising the European economy competitiveness was emphasized through the European Commission Communication „More Research and Innovation - Investing for Growth and Employment” of October 2005. For Romania, the necessity of raising the economy competitiveness, in particular of the agro-food and rural economy, impose as an essential requests the decrease of the technological gaps that makes it different of the others European Union Member States, as well as realizing an economic environment capable of assimilating and developing high technology fields and to adapt to the dynamic changes imposed by the globalization and by the technology based on knowledge. In realizing the above mentioned objectives, an important role is played by the agro-food and rural economy services, without which can not be valorized the results of the investments made in agriculture, food industry and rural development.

**Keywords** ● Rural development ● Rural area ● Services ● Innovation ● Economy based on knowledge ● Rural economy ● Competitiveness ● Competition.

## Introducere

În zilele noastre, realitatea economică din țările dezvoltate demonstrează faptul că cele mai importante și mai eficiente investiții sunt cele legate de inteligență, de stimularea creativității și de cunoaștere. Orientarea investițiilor în aceste trei direcții a condus la crearea a ceea ce literatura de specialitate numește „noua economie” sau „economia bazată pe cunoaștere” și, implicit, a societății bazate pe inovații, informații și cunoștințe. Domeniile predilecte pe care se fundamentează noua economie sunt tehnologiile axate pe micro-electronică și informatică, tehnologiile biologice, ingineria genetică, revoluția verde, tehnica nucleară, navigația spațială, bioenergia etc.

Având în vedere accentuarea acestor tendințe pe plan mondial și mai ales decalajele în planul performanțelor care diferențiază economia europeană de cea a SUA și de economiile emergente ale Chinei și Indiei, la Consiliul European întrunit la Lisabona în martie 2000, Uniunea Europeană și-a fixat ca obiectiv pentru următorii zece ani să aibă cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere, capabilă să susțină creșterea economică asigurând mai multe și mai bune locuri de muncă, precum și coeziunea socială, cunoscută sub denumirea „Strategia” sau „Agenda” Lisabona.

Cu ocazia Summit-ului de la Bruxelles al Consiliului European din martie 2005, menit să evalueze stadiul realizării obiectivelor Strategiei Lisabona, ținta acesteia a fost refocalizată pe următoarele priorități: creșterea economică, a competitivității și a ocupării forței de muncă. La lucrările Summit-ului s-a stabilit necesitatea consolidării Strategiei Lisabona la nivel național, prin adoptarea de planuri de acțiune integrată, care să fie asumate de guverne în fața parlamentelor naționale, precum și prin raționalizarea instrumentelor programatice și de raportare europene și naționale.

Conform orientărilor stabilite prin Strategia Lisabona, la nivelul politicilor Uniunii Europene, știința și tehnologia sunt considerate instrumente cheie pentru viitorul european. Rolul esențial al cercetării științifice și al dezvoltării tehnologice în creșterea competitivității economiilor europene a fost subliniat prin Comunicatul Comisiei Europene „More Research and Innovation - Investing for Growth and Employment” din octombrie 2005.

Pentru România, necesitatea de a impulsiona creșterea competitivității economice, în speță în domeniul agroalimentar și al economiei rurale, pentru perioada 2007-2013 -care reprezintă prima etapă a procesului post-aderare -, impune ca cerință esențială reducerea și depășirea decalajelor tehnologice care o separă de celelalte state membre ale Uniunii Europene, precum și realizarea unui mediu economic capabil să asimileze și să dezvolte domenii de înaltă tehnologie și să se adapteze schimbărilor tot mai dinamice generate de globalizare și de economia bazată pe cunoaștere.

### 1. Ce este economia bazată pe cunoaștere?

Sintetizând cele mai importante abordări asupra acestui concept din literatura de specialitate, profesorul Ovidiu Niculescu consideră că „în esență, economia bazată pe cunoștințe se caracterizează prin transformarea cunoștințelor în materie primă, capital, produse, factori de producție esențiali ai economiei și prin procese economice în cadrul cărora generarea, vinderea, cumpărarea, învățarea, stocarea, dezvoltarea, partajarea și protecția cunoștințelor devin predominante și condiționează decisiv obținerea de profit și asigurarea sustenabilității economiei pe termen lung”.

Economia bazată pe cunoaștere este definită prin următoarele trăsături:

a) **Supremația valorilor necorporale.** În vechea economie sau economia

clasică valoarea unei firme era dată, în primul rând, de elementele materiale, corporale din patrimoniu. În schimb, în economia cunoașterii valoarea firmei, competitivitatea sa, este determinată de capacitatea acesteia de a dobândi, disemina și valorifica informațiile și cunoașterea.

b) **Demasificarea piețelor și, implicit, a marketingului.** În acest tip de economie produsele și serviciile vizează cererea la scară tot mai mică - nișe și chiar fracțiuni mai mici ale pieței. Acest proces deplasează economia dinspre omogenitate și diferențiere redusă către eterogenitate pregnantă.

c) **Modificarea naturii muncii.** Se generalizează nevoia crescândă de expertize și consultanțe specializate. Munca de rutină, repetitivă și programabilă cedează teren în fața muncii creative, nonrepetitive, abordând sarcini inedite.

d) **Inovația este cheia succesului.** Supraviețuirea firmelor se bazează pe fluxuri constante de inovație în toate palierele funcționării lor, orientarea spre schimbare devenind lege.

e) **Revenirea la scară redusă.** Accentuarea diferențierii produselor, determinată de demasificarea piețelor, exclude economiile de scară atât de râvnite de producția industrială, cedând loc celor de „scară redusă”, caracterizate prin valoare economică ridicată. În noua concepție, „mare” nu înseamnă neapărat și bun, iar „mic”, nu trebuie receptat ca ceva slab și necompetitiv.

f) **„Dereglementarea organizării”.** Orientarea spre schimbare și inovație flexibilizează angrenajele organizatorice ale firmelor. Descentralizarea decizională, destandardizarea procedurilor de muncă, deformarea relațiilor organizaționale și creșterea ponderii comunicării informale constituie un cadru organizatoric propice creativității și adaptării la schimbare.

g) **Integrarea sistemelor economice.** Interdependența crescândă a elementelor ce alcătuiesc sistemele economice și de afaceri duce la o mai pronunțată integrare și complexitate a acestora. Coordonarea

lor eficace pretinde, în schimb, volume tot mai mari de informații și capacitate sporită de procesare a informațiilor.

h) **Informatizarea infrastructurii de afaceri.** Sistemele informatice reprezintă baza unor vaste și ramificate rețele parteneriale, multe dintre ele extinse la scară globală.

i) **Accelerarea ritmului tranzacțiilor și a oportunităților economice.** În noua economie timpul se transformă într-o variabilă tot mai critică, fiecare unitate temporală valorând mai mult decât cea trecută. Concurența dintre firme va viza tot mai mult timpul, reacțiile lente și secvențiale fiind înlocuite cu abordări simultane. E-Comerțul, ce se amplifică pe zi ce trece, este una din formele de manifestare a acestei trăsături.

În evaluarea stadiului în care se află o țară în trecerea sa la economie bazată pe cunoaștere se folosește un sistem de indicatori (cunoscuți sub denumirea de Tablou Lisabona), grupați pe cinci domenii de apreciere a dezvoltării, după cum urmează:

#### 1. Inovare și cercetare:

- 1.1. Cheltuieli pentru resurse umane;
- 1.2. Total cheltuieli pentru cercetare-dezvoltare (CD), din care:
  - 1.2.1. finanțate de guvern;
  - 1.2.2. finanțate de sectorul privat;
- 1.3. Nivelul accesului la internet;
- 1.4. Numărul patentelor înregistrate la nivel european;
- 1.5. Numărul patentelor înregistrate la nivel mondial;
- 1.6. Cheltuieli cu informatica și tehnicile de vârf;
- 1.7. Cheltuieli cu comunicațiile.

#### 2. Liberalizarea și fluidizarea piețelor:

- 2.1. Tariful apelurilor telefonice locale;
- 2.2. Prețul energiei electrice pentru utilizatorii industriali;
- 2.3. Prețul gazelor pentru utilizatorii industriali.

### 3. Dezvoltarea antreprenorială și a întreprinderilor:

- 3.1. Timpul necesar pentru înființarea unei întreprinderi;
- 3.2. Cheltuieli necesare pentru înființarea unei întreprinderi;
- 3.3. Mărimea ajutorului de stat.

### 4. Gradul de ocupare a resurselor umane și coeziunea socială:

- 4.1. Rata totală de ocupare a forței de muncă;
- 4.2. Învățarea continuă (procentul populației adulte care urmează programe de training);
- 4.3. Disproporția în distribuirea veniturilor (raportul dintre veniturile cele mai înalte și cele mai scăzute);
- 4.4. Procentul tinerilor în vârstă de

la 18-24 ani, care nu își termină studiile începute;

- 4.5. Rata șomajului pe termen lung.

### 5. Dezvoltarea durabilă și sustenabilă:

- 5.1. Emisiile de gaze din atmosferă (anul de referință este 1990, iar ținta este de până la 8% în 2010);
- 5.2. Intensitatea consumului energetic (kg petrol echivalent ce revin la 1000 euro);
- 5.3. Ponderea energiei regenerabile în total consum energetic.

**Evaluările făcute României pentru cele cinci domenii o plasează în partea inferioară a scării performanțelor, deși în ultimii patru ani a înregistrat progrese semnificative în cadrul fiecăreia. (Tabelul nr. 1).**

Tabelul nr. 1

Nivelul performanțelor dezvoltării economiei bazate pe cunoaștere în România

| Nr. crt. | Domeniul                                                  | Nivelul |
|----------|-----------------------------------------------------------|---------|
| 1.       | Inovare și cercetare                                      | D       |
| 2.       | Liberalizarea și fluidizarea piețelor                     | D+      |
| 3.       | Dezvoltarea antreprenorială și a întreprinderilor         | D       |
| 4.       | Gradul de ocupare a resurselor umane și coeziunea socială | C-      |
| 5.       | Dezvoltarea durabilă și sustenabilă                       | C-      |

Notă: Evaluările sunt făcute pe o scală cu cinci nivele: A, B, C, D, E; A reprezintă nivelul maxim, iar E pe cel minim.

Fără să-i mai redăm, menționăm că zece din cei douăzeci și unu indicatori prin care s-a apreciat stadiul de dezvoltare a economiei bazată pe cunoaștere situează România pe ultimul loc în Uniunea Europeană, în raport cu toate celelalte țări membre. La mulți dintre indicatori, România a înregistrat niveluri de câteva ori mai mici decât nivelurile minime din Uniunea Europeană. În aceste condiții, putem considera că, dacă pe ansamblul economiei României stăm rău, în economia rurală situația este și mai precară. Pentru a ilustra această apreciere, este de ajuns să prezentăm câteva din principalele puncte slabe rezultate din analiza SWOT a economiei rurale, realizată de MAPDR cu ocazia elaborării Planului Național Strategic

pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală pentru perioada 2007-2013, și anume:

- Dependența excesivă e economiei rurale de agricultură.

- Trendul descrescător al contribuției agriculturii la formarea valorii adăugate brute (de la 16,2%, în anul 1998, la 13,3%, în anul 2003) și la PIB (de la 14,4% la 11,7%).

- Trendul descrescător al decalajului de productivitate a muncii dintre economia națională și agricultură (2,37:1 în 1998 și 3,64:1 în 2000) generat, în principal, de nivelul redus al mecanizării din agricultură și al pregătirii profesionale a lucrătorilor agricoli, de îmbătrânirea populației active din mediul rural, de migrația tineretului către orașe.

- Creșterea decalajului dintre importul și exportul de produse agricole (se exportă, de regulă, produse cu valoare adăugată scăzută), deficitul balanței comerciale de produse alimentare fiind continuu crescător.

- Organizarea și reglementarea insuficientă a pieței produselor agricole, producătorii fiind nevoiți să le vândă la prețuri foarte mici, mai ales în zonele montane.

- Intensificarea procesului de degradare a solului generată de managementul defectuos al utilizării acestuia în majoritatea exploatațiilor agricole.

- Existența unei suprafețe semnificative de teren (cca.1/5 din suprafața țării) afectată grav de factorii de risc natural: inundații, alunecări de teren, secetă (ce conduce la deșertificare), scăderea până la epuizare a resurselor de apă etc.

- Predominarea exploatațiilor agricole de subzistență și semisubzistență neviabile economic, cu suprafețe sub 5 ha.

- Existența unui nivel redus al diversificării ocupaționale în economia rurală.

- Ponderea redusă a pădurilor în suprafața României (26,7% față de 32% cât este media europeană).

- Fărămișarea excesivă a fondului forestier pe proprietari și suprafața redusă a exploatațiilor forestiere și degradarea acestuia, cu impact asupra biodiversității și a apei.

- Slaba dezvoltare a infrastructurii rurale (drumuri, alimentări cu apă, canalizări, asistență sanitară ș.a.), în special în zonele montane.

- Nivelul redus de instruire al populației rurale, atât în plan profesional (tehnologic), cât și în ceea ce privește educația sanitară, planificarea familială, cultura, educația ecologică, alimentația, comportarea în societate<sup>1</sup>.

- Slabul nivel de dezvoltare al pieței financiare în mediul rural.

- Trendul descrescător al activităților meșteșugărești și artisanale.

- Slaba promovare a zonelor cu potențial ridicat și de real interes pentru

dezvoltarea turismului rural și a agroturismului.

- Inexistența unor surse alternative de aprovizionare cu energie.

- Lipsa unui sprijin real pentru cei interesați în crearea și dezvoltarea IMM-urilor în mediul rural (consultanță juridică și financiară, informare, incubatoare de afaceri, ajutor practic în inițierea afacerii etc.).

- Înregistrarea unui trend descrescător al numărului de cămine culturale și de biblioteci, al fondului de carte și al numărului de cititori în mediul rural.

- Accesul tot mai redus al tinerilor din mediul rural la licee și mai ales la facultăți, generat de amplificarea fenomenului de sărăcie și calitatea tot mai slabă a procesului instructiv-educativ ce se desfășoară în școlile satești etc.

**Strategia de dezvoltare rurală propusă de MAPDR, prin Planul Național Strategic mizează pe un model multifuncțional de dezvoltare rurală.** Principiul de bază în aplicarea acestui model constă în promovarea funcțiilor agricole, a activităților și produselor agricole competitive și diversificarea acestora, însoțită, în egală măsură, de promovarea accentuată a funcțiilor și a activităților non-agricole în zonele rurale. Acest model este compatibil cu politica economică și socială a Uniunii Europene, al cărei obiectiv principal este reducerea disparităților de dezvoltare între regiunile Uniunii Europene și, implicit, diminuarea decalajelor de dezvoltare între urban și rural. Deși se subliniază că Planul Național Strategic a fost elaborat în concordanță cu Strategia Lisabona, spiritul acesteia se regăsește doar într-o mică măsură și în mod sistemic în cadrul acestuia. Cele patru obiective ale Planului Strategic: „Restructurarea și dezvoltarea producției agricole și silvice în vederea îmbunătățirii competitivității”, „Restructurarea și dezvoltarea industriilor agroalimentare și a industriei lemnului în vederea îmbunătățirii competitivității”, „Dezvoltarea multifuncționalității economice a fermelor rurale” și „Îmbunătățirea competențelor profesionale și a capacităților de

management ale exploatațiilor agricole și forestiere“, care sunt menționate în mod expres ca obiective ale Strategiei Lisabona pentru economia rurală, sunt insuficiente în a releva concordanța cu economia rurală bazată pe cunoaștere.

Spiritul Strategiei Lisabona din Planul Strategic de Dezvoltare se regăsește, însă, într-o măsură mai substanțială în cele trei axe prioritare și Programul Pilot Leader, ca direcții de realizare ale strategiei, ce permit identificarea domeniilor de intervenție specifice Fondului European Agricol și de Dezvoltare Rurală în România (FEADR) și mai ales în misiunea și obiectivele Rețelei Naționale pentru Dezvoltare Rurală.

Astfel, Axa 1 „Creșterea competitivității sectoarelor agricol și forestier“ vizează transferul de cunoștințe, modernizarea, inovația și calitatea. Axa 2 „Îmbunătățirea mediului în spațiul rural“ vizează: biodiversitatea, conservarea și dezvoltarea zonelor de înaltă valoare naturală și a peisajelor agricole tradiționale, apa și schimbările climatice. Axa 3 „Calitatea vieții în zonele rurale și diversificarea economiei rurale“ vizează: dezvoltarea accesului la formare, la training, crearea de locuri de muncă, conservarea patrimoniului natural și cultural, diversificarea activităților etc.

Programul pilot Leader vizează elaborarea și implementarea unor proiecte locale realizate din inițiativa unor grupuri de acțiune locală (GAL), pe bază de parteneriat public-privat.

**Rețeaua Națională pentru Dezvoltare Rurală** grupează organizațiile și administrațiile implicate în dezvoltarea rurală, **contribuind la îmbunătățirea comunicării între participanți**. Aceasta colectează și difuzează informații privind Programul Leader și politicile de dezvoltare rurală pe plan local.

## 2. Coordonatele economiei rurale bazate pe cunoaștere

**Coordonatele abordării economiei rurale bazată pe cunoaștere în România sunt următoarele:**

a) **Abordarea acestei economii trebuie să pornească de la realitatea** că în perioada următoare se suprapun trei transformări economice de o importanță și complexitate deosebită:

- consolidarea economiei rurale de piață funcțională, prin extinderea producției agricole de tip comercial, organizărilor comune de piață și a unei mai bune reglementări și control al piețelor agroalimentare și rurale;

- compatibilizarea economiei sectorului agroalimentar și a economiei rurale cu cele similare din țările membre ale Uniunii Europene;

- trecerea la economia rurală bazată pe cunoaștere printr-o puternică infuzie a procesului tehnico-științific contemporan în toate palierele economice și sociale din mediul rural.

Având în vedere realitățile din economia rurală menționate mai sus, este evident că problemele pe care trebuie să le rezolve România sunt mult mai ample, complexe și dificile decât cele cu care se confruntă țările membre ale Uniunii Europene.

b) **Existența oportunității unei șanse unice pentru România**, în sensul că derularea revoluției cunoștințelor care - ca toate revoluțiile din istorie, de trecere de la un sistem economic la altul -, oferă posibilitatea de a recupera decalajele economice și sociale care o despart de țările dezvoltate într-o perioadă scurtă, bucurându-se de dreptul pe care-l au, de regulă, noii veniți.

c) **Existența unei amenințări colosale pentru România** în situația în care nu va elabora și implementa rapid o strategie centrată pe construirea unei economii agricole și rurale bazată pe cunoaștere. Întârzierea va amplifica decalajele economice și sociale din acest domeniu față de țările dezvoltate, rămânând, poate pentru totdeauna, o țară cu mare risc economic și social, aflată la periferia țărilor civilizate.

**În fundamentarea proiectării construcției economiei rurale bazate pe**

**cunoaștere** trebuie să se pornească de la următoarele elemente:

- Stadiul actual de dezvoltare al țării și realitățile economiei rurale și, îndeosebi, de la punctele sale slabe și forte, evaluate și analizate în mod obiectiv, cu accent pe identificarea cauzelor care le generează.

- Oportunitățile, constrângerile și amenințările potențiale oferite de revoluția cunoștințelor și de economia rurală bazată pe cunoaștere.

- Strategia Uniunii Europene pentru dezvoltarea economiei rurale, cu actualizările sale și problemele cu care se confruntă în implementarea sa.

- Abordările și analizele profesioniste ale procesului de trecere la economia rurală bazată pe cunoaștere, realizate în țările Uniunii Europene și de pe alte continente, pentru a prelua anumite modalități, politici, mecanisme, măsuri, metode de acțiune și a le adapta la condițiile din țara noastră.

**Premisele conceperii și implementării strategiei de construire a economiei rurale bazate pe cunoaștere:**

- Primatul interesului național în conceperea și implementarea Strategiei de dezvoltare a economiei rurale bazate pe cunoaștere.

- Cuprinderea în Strategie a tuturor ramurilor economice specifice mediului rural (agricole și neagricole), regiunilor și județelor.

- Abordarea corelativă a tuturor aspectelor economice și sociale ce caracterizează spațiul rural.

- Adoptarea parteneriatului public-privat ca axă a operaționalizării Strategiei, mai ales prin crearea GAL-urilor și implementarea unor proiecte de tip Leader.

- Consultarea și stimularea partenerilor sociali pentru a se implica în elaborarea și implementarea Strategiei.

- Conferirea unor puternice dimensiuni formative și inovaționale activităților economice și sociale ce se desfășoară în mediul rural.

- Imprimarea unui puternic caracter

pragmatic și eficace deciziilor și acțiunilor strategice.

- Armonizarea elementelor Strategiei de Dezvoltare a Economiei Rurale bazate pe Cunoaștere a României cu cea similară a Uniunii Europene în domeniu și cu evoluțiile internaționale spre economia bazată pe cunoaștere, în general.

**Strategia Lisabona vizează următoarele priorități și direcții de acțiune în planul economiei bazate pe cunoaștere**, care trebuie implementate, firește în proporții adaptate realităților din mediul rural, și anume:

- învățământul sau sistemul educațional;

- învățarea continuă sau training-ul, pe parcursul întregii vieți;

- cercetarea-dezvoltarea (CD);

- informatica;

- industriile de vârf (ramurile economice competitive);

- telecomunicațiile;

- comerțul și bankingul electronic.

**În privința primei priorități** se poate menționa că **unul din obiectivele de bază al politicii din domeniul educației este cel al dezvoltării învățământului în mediul rural**. Aceasta se va concretiza în următoarele acțiuni și măsuri de implementare:

- dezvoltarea capacității instituționale și a parteneriatului social în comunitățile rurale;

- dezvoltarea rațională a rețelei de învățământ astfel încât să se asigure accesul echitabil la educație pentru copiii și tinerii din mediul rural și din zonele defavorizate;

- ameliorarea calitativă a serviciilor educaționale din învățământul rural (management, resurse umane, infrastructură, mijloace de informare și comunicare, biblioteci, materiale didactice de bază, mijloace de transport, mijloace de orientare și informare profesională);

- motivarea resurselor umane din sistemul de învățământ pentru participarea activă la dezvoltarea rurală.

Lumea satelor, însă, are nevoie de noi

educatori și formatori, care să facă chiar muncă de apostolat în transmiterea noii filozofii a dezvoltării economiei și societății. Aceștia trebuie să dea dovada unor înalte competențe profesionale, dar și a unor competențe largi și experiență în încurajarea și dezvoltarea curiozității intelectuale, lucrul în echipă, creativitate și capacitatea de a inova. Pentru aceasta este necesar ca, la scară națională, o parte din resursele financiare destinate educației trebuie să fie direcționate către atragerea, formarea, motivarea și menținerea tinerilor superior calificați în zonele rurale.

Referitor la cea de a doua prioritate subliniem că formarea profesională continuă a adulților în România este reglementată prin lege (OG nr. 129/2000 aprobată prin Legea 375/2002). Pentru persoanele adulte din mediul rural, această activitate se realizează, în principal, prin intermediul Măsurii 11, „Îmbunătățirea pregătirii profesionale”, a SAPARD. Măsura prevede instruirea producătorilor agricoli, piscicoli, silvici și a persoanelor implicate în activități de procesare pentru a-și îmbunătăți cunoștințele și competențele profesionale, dar și a dobândirii unor cunoștințe conexe din domeniile protecției mediului, tehnologiilor nepoluante etc.

Este necesară extinderea pregătirii cel puțin în planul practicilor agricole la toate categoriile de producători din mediul rural. Dat fiind excedentul de forță de muncă din mediul rural, pregătirea trebuie să vizeze orientarea unei părți din populația aptă de muncă, ocupată sau neocupată, către activități neagricole.

Uniunea Europeană, prin programele sale, susține în mod deosebit parteneriatele dintre instituțiile de învățământ și mediile de afaceri pentru realizarea pregătirii continue. Numeroase universități de profil din țările membre ale Uniunii Europene, în colaborare cu asociațiile profesionale din agricultură, și-au asumat de mai mult timp derularea de activități de formare continuă a fermierilor.

Preocuparea pentru formarea continuă în țările dezvoltate este așa de serioasă încât se apelează chiar la identificarea de pârgii fiscale, care să înceteze la formarea continuă a forței de muncă.

Cea de-a treia prioritate, cercetarea-dezvoltarea (CD), se regăsește în spațiul rural în cadrul rețelei de institute și stațiuni de cercetare-dezvoltare a Academiei de Științe Agricole și Silvici, care, cel puțin în ultimul deceniu, a înregistrat, ca urmare a reorganizării, notabile restrângeri, concomitent cu diluarea activităților specifice. În prezent se fac eforturi substanțiale pentru relansarea activităților de cercetare agricolă. Reușita acestora depinde, însă, de partea din buget alocată cercetării științifice, în general, și celei agricole, în special. Uniunea Europeană consideră ca pentru atingerea obiectivelor pe care și le-a propus în acest plan, partea din PIB ce trebuie alocată cercetării - dezvoltării de către țările membre trebuie să atingă, până în 2010, cel puțin 3%, prin finanțare bugetară și privată.

România, prin politica în domeniul științei, tehnologiei și inovației, are ca obiectiv creșterea cheltuielilor cu activitatea CD până la nivelul de 3% din PIB până în 2007, prin creșterea participării sectorului privat și a celui extern la finanțare.

În ceea ce privește cea de a patra prioritate, informatica, menționăm că în politica din domeniul educației există obiectivul „Educația și instruirea pentru societatea informațională”. Cel puțin patru dintre acțiunile menite să ducă la realizarea acestuia se derulează și în mediul rural:

- conectarea a 80% din școli la Internet;
- proiecte pilot pentru „liceu multimedia”;
- dotarea a cca. 20% din licee cu echipamente multimedia conectate la Internet;
- crearea de facilități pentru achiziționarea de tehnică de calcul pentru intelectualii din mediul rural.



Într-o perspectivă apropiată, calculatorul va deveni condiția („unealta”) sine qua-non pentru desfășurarea oricărei activități, indiferent de domeniu. Se impune, ca atare, cel puțin pentru adulții cu perspectivă neinițiați în folosirea calculatorului un program de „alfabetizare” în planul utilizării acestuia, putând fi finanțat din diferite surse bugetare, europene sau private.

Despre industriile de vârf, cea de a cincea prioritate, este prea devreme de vorbit despre acestea în economia rurală. Cea mai bună orientare ar fi către activitățile și produsele agricole și neagricole, pentru care antreprenorii locali au competență productivă ridicată, care valorifică într-un plan superior resursele locale, care prezintă un risc economic redus și care au o perspectivă de piață deosebită, cum ar fi: produsele agricole și alimentele ecologice; turismul rural și agroturismul; culturile agricole și plantațiile silvice energetice; meșteșugurile și artizanatul; crearea de resurse alternative de energie (eoliană, hidroenergie etc.).

Cât privește celelalte priorități: telecomunicațiile, comerțul și bankingul electronic, putem aprecia că își fac cu greu drum în economia rurală. Politicile economice guvernamentale trebuie să stimuleze pătrunderea acestor activități bazate pe realizările de vârf ale științei în spațiul rural, prin facilități și prin implementarea unor strategii specifice și proiecte elaborate pe bază de parteneriat public-privat.

### 3. Dezvoltarea serviciilor în economia rurală

Sectorul serviciilor este constituit dintr-o mare varietate de activități care se regăsesc în toate sectoarele economice și sociale, purtând amprenta specificității acestora. Datorită eterogenității serviciilor, în general, și a celor din mediul rural, în special, este necesar să se facă o grupare a acestora. Clasificarea activităților de prestări servicii din mediul rural după scopul și destinația acestora, ne permite

delimitarea lor și formarea unor grupe omogene cu caracteristici specifice. Din acest punct de vedere se disting trei grupe principale: servicii industriale, servicii pentru agricultură și prestări servicii pentru populația din mediul rural.

Preponderente, în cadrul economiei rurale, rămân **serviciile pentru agricultură**, datorită faptului că agricultura reprezintă sectorul de activitate cel mai important. În acest sens, ar trebui dezvoltate și modernizate următoarele servicii în mediul rural:

a) **Servicii necesare protecției (menținerii calității) solului**, acestea trebuie să asigure, pe de o parte protecția solului, iar pe de altă parte protecția mediului înconjurător. În cadrul acestor servicii sunt incluse o serie de activități, dintre care cele mai importante sunt: studii privind bonitatea solului; studii agrochimice; efectuarea de lucrări de îmbunătățiri funciare.

b) **Servicii destinate protecției plantelor**, acestea trebuie să contribuie la desfășurarea de activități agricole în sectorul vegetal, cu respectarea tehnologiilor moderne de producție menite să asigure condițiile fitosanitare propice pentru creșterea și dezvoltarea plantelor. Aceste servicii cuprind următoarele activități mai importante: investigarea și omologarea pesticidelor; urmărirea pe termen lung a efectelor chimizării asupra ecosistemelor agricole și asupra calității alimentelor de bază; controlul circulației plantelor și a produselor agricole pe bază de „pașaport al plantei” sau de „pașaport al produsului”, etc.

c) **Servicii sanitar-veterinare și pentru siguranța alimentelor** sunt servicii care se desfășoară în strânsă legătură cu primele două și au menirea să asigure sănătatea plantelor și animalelor și, prin aceasta, sănătatea alimentelor și a populației consumatoare de astfel de produse. Această categorie de servicii se va dezvolta foarte mult în următorii ani, ca urmare a implementării politicii agricole comune, care situează în centrul atenției „omul”.

d) **Servicii de reproducție și selecție a animalelor**, care sunt reprezentate de următoarele activități: controlul performanțelor animalelor de reproducție; întocmirea și conducerea registrelor genealogice; certificarea valorii biologice a materialului de reproducție; bonitarea și autorizarea anuală a reproducătorilor folosiți la însămânțări artificiale și la montă naturală, efectuarea însămânțărilor artificiale, etc.

e) **Servicii de consultanță pentru producătorii agroalimentari din mediul rural**, sunt activități absolut necesare pentru potențialii investitori din zona rurală. În prezent, se constată o tendință de dezvoltare a consultanței private, care începe să se manifeste, mai ales în ceea ce privește elaborarea proiectelor pentru accesarea fondurilor europene. Menirea serviciilor de consultanță este de a contribui la creșterea competitivității sectorului agroalimentar din România pe piața UE.

f) **Servicii de mecanizare a agriculturii**, sunt absolut necesare având în vedere faptul că o agricultură modernă, așa cum trebuie să devină agricultura noastră, nu poate fi creată fără mecanizare. Schimbările profunde care au avut loc în structura de proprietate din agricultură în contextul lipsei acute de mijloace mecanice pentru executarea lucrărilor agricole, impune măsuri de organizare a mecanizării în special pentru agricultura privată. Sistemul de organizare și utilizare a mijloacelor mecanice cel mai des întâlnit în Europa este cel cooperatist, care a generat renumitele cooperative de mecanizare.

g) **Servicii de aprovizionare cu resurse materiale și de desfacere a produselor agricole** reprezintă activități care pot elimina multiplele probleme pe care producătorii agroalimentari din mediul rural le au în procesul de negociere a prețurilor de aprovizionare cu resurse

materiale și a celor de vânzare a produselor agricole, proces în cadrul căruia țăranul român a pierdut tot timpul.

h) **Servicii de asigurări contra riscurilor** pe care le ridică producția agricolă, mai ales, cum ar fi : secetă, inundații, îngheț etc. Aceste servicii ar trebui să vină în întâmpinarea producătorilor agricoli cu scopul de a-i informa asupra avantajelor pe care le oferă și pentru a elimina mentalitatea conform căreia agricultura depinde, în totalitate, de factorii naturali, propunându-le producătorilor agricoli un management performant, care să diminueze, chiar, să elimine riscurile naturale.

i) **Servicii de creditare a potențialilor beneficiari din mediul rural**, cu ajutorul cărora aceștia să poată avea acces la fondurile europene, și nu numai, în vederea creșterii și diversificării veniturilor din mediul rural.

## Concluzii

Având în vedere aspectele evidențiate mai sus, considerăm că elaborarea unei strategii coerente de dezvoltare a economiei rurale bazată pe cunoaștere în România nu poate fi realizată decât printr-o operă colectivă, prin crearea unui grup multidisciplinar de specialiști în mediul rural reprezentativi și lideri de opinie autohtoni, dispuși și disponibili să întreprindă o astfel de activitate, care să fie agreată de factorii de decizie politică și să atragă și tineri specialiști dedicați domeniului.

În cadrul acestei strategii locul și rolul serviciilor necesare consolidării economiei rurale trebuie foarte bine stabilit, deoarece acestea, în marea lor majoritate, au menirea de a orienta potențialii investitori din mediul rural către desfășurarea de activități eficiente, bazate pe practicarea tehnologiilor moderne, capabile să asigure competitivitatea sectorului agroalimentar, și nu numai, pe piața Uniunii Europene.

## Notă

1. Potrivit unui studiu al MEC realizat în cadrul Programului de Relansare a Învățământului Rural, în anul 2000 numai 1/3 din populația rurală avea absolvită școala primară, cca. 1/3 absolvisc studiile gimnaziale, iar 3,1% nu absolvisc nici o formă de educație

## Bibliografie

- [1] Barariu, Sorin - *Țările nordice au câștigat lozul cel mare al globalizării*, Revista Capital nr. 47/2005.
- [2] Dumitrescu, Dalina - *Procesul generator de cunoștințe în societatea bazată pe cunoaștere*, (editor Ion Gh. Roșca), București, Editura Economică, 2006.
- [3] Florian, Violeta și colab. - *Riscul social - cercul vicios al comunităților rurale*, Editura „Terra Nostra”, Iași, 2005.
- [4] Moga, Toader; Rădulescu Carmen Valentina - *Dezvoltarea complexă a spațiului rural*, Editura ASE, București, 2003.
- [5] Istudor Nicolae - *Dezvoltarea rurală și regională a României în perspectiva integrării în Uniunea Europeană*, Editura ASE, București, 2006.
- [6] Niculescu, Ovidiu, Niculescu, Luminița - *Noua economie - economia bazată pe cunoștințe, societatea cunoașterii*, (editor Ion Gh. Roșca), București, Editura Economică, 2006.
- [7] Suciu, Marta-Christina - *Economia creativă și societatea bazată pe inovare și cunoaștere - o provocare, dar și o oportunitate pentru România*, Revista de analiză și perspectivă economică nr. 1-2/2005, ASE, București.
- [8] Toffler, Alvin - *Război și anti-război*, Editura ANTET, București, 1995.
- [9] \*\*\*, Planul Național Strategic pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, MAPDR, februarie 2007.
- [10] \*\*\*, Legea nr. 375/11.06.2002 pentru aprobarea OG nr. 129/2000 privind formarea profesională a adulților, Monitorul Oficial 436/12.06.2002.